

ทีนะ กับ ดุยหะ

น้ำแล้งแห้งขอคหามองเห็นแต่ฝุ่นดินต่างตำ ที่เคยเป็นบึงหนองบุงทามกว้างไกลบ้างก็หดแห้งหายไป บ้างก็เหลือติดแหล่งตรงแอ่งลึกเป็นบ่อเป็นล้างอย่างตระพังน้ำสระน้อยเท่านั้น มีกุ่มหอยปูปลาเพียงประดับประดาบึงหนองบุงทาม

กบ เขียด อึ่งอ่าง คางคกที่เคยมีคึกคักต่างพากันแยกย้ายหายหัว บ้างเก็บตัวซ่อนตนในรูเรือัวร์รองหลุม บ้างหลบเข้าสุ่มทุมพงหญ้าป่าใหญ่ที่มีฝูงกวางทรายเลาะเล็มเป็นกลุ่ม ๆ กระจัดกระจาย คนบ้านทั้งหลายเก็บผักหญ้าทอดยอตนบนผิวพื้นมากัดกิน

ฝูงแขกแปลกหน้าขึ้นข้างชีมำต่างกับตาล่อลากเข็นขนสิ่งของเป็นแถวเป็นแนวเนืองยาวนานับร้อย ๆ แขกหัวโล้นหม่นดำผ่ายหยาบ ๆ สีใบไม้แห้งนั่งบนหลังข้างมี 3 เชือก แต่มีฝูงนังแคร่คานหามกับเดินตามมาอีกหลายสิบโกนหัวหม่นดำ

เหมือนกัน ทุกคนล้วนเอาสองมือถือมันประกบแน่นผนึกกัน
ระหว่างอกใจ ขณะผ่านหอค้อมีเฉลวปักบอกเป็นหลักหมาย
ของบ้านพานเมืองแผน

พวกแขกข้างหน้าสุดเดินนำทางข้างม้าลาต่อกี่เป่าบีตี
กลองประโคมตลอดทาง เสียงบีเสียงกลองดังเดือดไปทั้ง
บ้านทั้งเมือง ผู้คนบ้านพานเมืองแผนแน่นเนื่องอุ้มลูกจูง
หลานมาเยี่ยม ๆ มอง ๆ อย่างตื่น ๆ กลัว ๆ เพราะเสียง
บีเสียงกลองที่ลั่นระรัวพิลึกกราวถล่มทลายคล้ายเสียงผีป่าผี
โป่งผีโพงผีห้าพากันวิ่งเข้าสิงบ้านสิงเมือง แล้วขับไล่ผีเมือง
ผีบ้านออกสู่ป่า

คนผู้ขนารบนาเลวของบ้านพานเมืองแผน แน่นหนา
ด้วยหน้าไม้กับหอกแหลนหลาวระวางเป็นหมู่ ๆ ตลอดทาง มี
บางหมู่เดินตามผู้แขกแปลกหน้าตั้งแต่ก่อนเข้าเมือง จน
ผ่านบ้านเรือนโรงหอต่าง ๆ ที่เป็นเสาสูงผ่าซัดตะตลอดแด
ละม้ายคล้ายกันหมด จะต่างกันก็ตามสภาพใหม่หรือเก่าคร่ำ
คร่าโกโรโกโส

เรือนเป็นสิ่งก่อสร้างมีเสาสูง ใต้ถุนสูง มักสร้างด้วย
ไม้ไผ่หรือคอกไม้เล็ก ๆ พื้นไม้ไผ่ที่สานเป็นฟาก หลังคา
เหมือนกระตอกเต้าตะคุ่ม ๆ มุงด้วยใบจากหรือใบคา แขน
ด้วยใบพ้อใบพงตามมีตามเกิด ใต้ถุนสูงเอาไว้เป็นที่ตีหม้อ
ทอดผ้า เลี้ยงลูกหลาน เลี้ยงหมูหมาไก่กับวัวควาย แล้ว
เป็นที่นั่งเล่นนอนเล่นตอนกลางวันแดดร้อน ส่วนกลางคืน

เย็นลงถึงจะขึ้นไปนอนบนเรือน บางเรือนของคนเป็นหัวหน้า หรือเป็นโคตรของหัวหน้าสร้างด้วยไม้หนาสับคัดแข็งแรงกว่าคนอื่น

บ้าน หมายถึงหมู่เรือนหลายหลังของหลายครัว ตั้งเรียงรายเป็นพีคเป็นพวกเป็นหมู่ต่อเนื่องตามจำนวนคนบ้าน

บ้านบางแห่งมีเรือนยาวมาก มีเสาเรียงรายนับร้อยแฉ่งเป็นช่วงเสาหลายช่วง บางเรือนเป็นลิบเป็นยี่สิบก็มี ถือเป็นบ้านหนึ่ง อยู่รวมหลังคาเดียวกันทั้งตระกูลหรือทั้งโคตรก็มี ในบ้านมีเตาไฟรวมกัน แต่แบ่งเป็น 2 ช้าง เป็นช้างหัวกับช้างท้าย ให้หญิงกับชายใช้แยกกัน บันไดลงจากเรือนก็แยกกันเป็นของหญิงอยู่ท้าย ของชายอยู่หัว เป็นต้น

บ้านเรือนในบ้านพานเมืองแผนอยู่บนที่ลุ่มตอนป่าชายเลนทะเลโคลนตม ขบวนแขกแปลกหน้าต้องผ่านที่ราบที่ลุ่มกับที่ดอนที่โดนเป็นโนนเนินตะเพินตะพักคคเคี้ยวไปมาก็มีตลอดทางเข้าเมืองล้วนเรือนเหย้ายาวใหญ่่น้อยร้อยรายเรียงเรียงเคียงกันไปจนถึงลานกลางบ้านขนาดใหญ่คล้ายดินโล่งราบเรียงเคียงเสมอ แต่มีโคกเนินใหญ่เป็นหย่อมมีหินตั้งเป็นแท่งกับไม้ปักเป็นท่อนแสดงเขตเป็นขอบของฝูงผีเชื้อปู่ย่าตายายสายแหวกโคตรตระกูลของแม่น้ำหัวหน้า

ที่ลานกลางบ้าน มีหอกกลางบ้านเป็นเรือนยาวโล่งโล่งใหญ่สุด เอาไว้พูดจาหรือกับทำงานเลี้ยงผี ทุกมือทุกคราวได้ถุนหอกกลางบ้านเป็นลานดินถิ่นพักของพวกคนบ้านที่มาทำ

งานดูแล พวกทำนาไม่กวาดมีหน้าที่ดูแลปักกวาดทุกมือทุก
วัน พวกทำนาซึ่งได้ต้องสูบไฟไล่ควันจุกซึ่งได้ทุกค่าทุกคืน

หอกกลางบ้านมีหอดีตมุนช่วงใช้ปลูกเรียงรายด้วย หอด
ดีมีหลากหลายเหล่าดี เช่น ดีเตาเหล็ก ดีเตาตะกั่ว จนถึงดี
เลื้อบ้าน ดีเลื้อเมือง ดีฆ้อง ดีกลอง ฯลฯ เป็นหลัง ๆ ไล่ไป

แม่นายให้ปลูกห่างสร้างหอดด้วยไม้ไผ่รอรับพวกแขก
แปลกหน้าเคยมาไปทุกปีไว้ที่ขอบลานด้านหนึ่ง อยู่ห่างจาก
หอกกลางบ้านออกไปชายป่าซึ่งเล็กโน้น แต่คราวนี้มีต่างจาก
คราวก่อนที่ต้องปลูกเหมือนกระท่อมทับเถียงทุ่งเถียงนาอย่าง
เล็ก ๆ ให้แขกหัวโต้นอยู่คนละหลังเรียงกันนับสิบ แต่ก็ทำ
เสร็จในวันเดียวด้วยไม้ไผ่กับใบคามุง

คำว่าหลังคามมาจากใบคาที่ใช้มุงหรือปิดบังแดดฝนให้
เรือนเหย้านี้เอง เพราะใช้ใบคาซึ่งเป็นต้นหญ้าอย่างหนึ่งขึ้น
ทั่วไป เค้าปกปิดส่วนบนที่เหมือนกระท่อมหลังเต่า เลยเรียก
หลังคา เรือนเหย้าหรือหอห่างทั้งหมดคล้ายกระท่อมเต่า

เต่ามีอายุยืน แล้วมักออกเดินตัวมดเต็มเมื่อฝนตก คน
เชื่อว่าเป็นดีมีอำนาจเอาน้ำฝนมาให้ แล้วเต่ายังมีกระท่อมคุ้ม
ครองป้องกันน้ำฝนและแดดร้อนรวมถึงสัตว์ร้ายอื่น ๆ คน
เราเลยปลูกเรือนเหย้าให้ยาววิธีมีใบคามุงเหมือนกระท่อมหลัง
เต่า

เย็นย่ำค่ำคืนนั้นม้งานทำขวัญให้พวกแขกแปลกหน้าที่
หอกกลางบ้าน ฉะนั้นพวกคนนาหน้าที่ต่าง ๆ ต้องทำหน้าที่

ตามชื่อนา เช่น นาขี้ไต้ต้องหาไต้มาจุดไฟให้แสงสว่าง, นาแห่ต้องประโคนเป่าปี่น้ำเต้าตีฆ้องกลองร้องลำนาคำขับ เป็นต้น

น้ำเต้า เป็นพืชพิเศษมีลูกกลมกินได้ มีจุดเป็นพวย ตรงลูกกลมโตคล้ายท้องของแม่ที่บ่งออกมาใกล้คลอด ในน้ำเต้ามีเมล็ดมากเหมือนลูกของแม่อยู่ในท้องนั้น แสดงว่ามีอำนาจมาก ฉะนั้นบรรดาคคนทั้งหลายทุกลุ่มน้ำรอบทะเลโคลนตมเลยยกย่องน้ำเต้าเป็นสิ่งมีอำนาจ เลยเอาน้ำเต้าที่ตากแห้งแล้วมาตัดจุกเอาไม้ข้างเสียบเข้าไปใช้เป่าเป็นเสียงสื่อสารปวงผีตั่นัก ผีได้ยินเสียงปี่น้ำเต้าก็พากันมาปกป้องคุ้มครองให้ร่วมเย็นทุกเรือนบ้าน

พวกนาแห่เป่าปี่น้ำเต้าเป็นเสียงแหลมเสียงทุ้มต่ำลอยตามลม นาน ๆ ก็ตีฆ้องตีกลองขึ้นคราวหนึ่งสลับกันเป็นระยะ ๆ พวกนาครวก็ทำครวหุงหาอาหารแล้วยกไหเหล้ามาวางเรียงเคียงไว้ที่ได้ถุนหอกกลางบ้าน พร้อมหลอดไฟเป็นมัต ๆ ใช้จุดน้ำเหล้าจากไหเหล้านั้น

ฝูงแขกแปลกหน้าทั้งพวกหัวโล้นกับพวกมีหนวดเคราเฝ้าผมรุงรังเดินตามกันมาเป็นหมู่ พวกหัวโล้นนุ่งห่มด้วยสีฝาด ส่วนพวกอื่นรุงรังด้วยเคราขนบนผิวสีดำมะเมื่อมเปลือยข้างบน แต่นุ่งผ้าขาวคล้ำทมหอมเพราะใช้มานานไม่ค่อยผลัดเปลี่ยน มีบางพวกถลกหยักรังวัดตัวหัวหว่างขาแต่ในมือหัวอาวุธ ตามด้วยแขกอีกพวกหนึ่งพร้อมบ่าวข้าช่วงใช้

ให้แบกขนสิ่งของหลายอย่างมาทำน้ให้แม่นายบ้านพานเมือง
แผนเป็นทิวเป็นแถว

พวกแขกหัวโล้นเดินสงบสงัด ต่างจากพวกแขกอื่นที่
พระรุงพระวังเหลียวหลังแลหน้าลุกลี้ลุกจน และระแวงระวัง
บ้างก็มองดูหมู่คนบ้านพานเมืองแผนที่นั้น ๆ ยืน ๆ เดินเห็น
ไปมาไม่มีผ้าถุงห่ม แต่คาดเดี่ยวเกลียวกลมกับเครื่องเครา
หว่างขาของตน

ตานาวกับตาวยเป็นชาวเมืองหงส์สองตัวผัวเมียทาง
ทะเลตะวันตกดิน ตานาวเป็นชาย ตาวยเป็นน้อง ต่างเป็น
พ่อล่ามคอยดูแลพูดจาภาษาแขกแปลทให้บรรดาคนบ้าน
พานเมืองแผนรู้ความได้ตอบพูดจากัน ตาวยแรกชื่อทวาย
แต่คนทั่วไปเรียกตาทวาย แล้วกร่อนเหลือตาวย ตานาว
แรกชื่อตะนาว แต่คนทั่วไปเรียกตาตะนาว แล้วกร่อนเหลือ
ตานาว เกิดท้องแม่เดียวกัน แต่คนละพ่อ ทั้งสองคนเคยไป
มาหาสู่ทางทะเลสมุทรกับบ้านเมืองแขก พูดจากับพวกแขก
รู้เรื่อง แล้วยังพูดจากับพวกทะเลโคลนตมบ้านพานเมือง
แผนได้รู้เรื่องด้วย เลยเป็นพ่อล่ามให้พวกแขกแปลทให้ที่
เดินทางมาตั้งแต่คราวก่อน ๆ

“พวกหัวโล้นนี้มาแต่ใ้ระตาวยตานาว” แม่เฒ่าคน
หนึ่งนั่งถ่างขาตูดุรั้งถามขึ้น

“มาจากเมืองแขก” ตาวยบอกเป็นภาษาบ้านพาน
เมืองแผน

“มันอยู่ทางไหน ภูตอยลู่ไหน ไกลก็มากน้อย”

“เดินไม่ถึง มันอยู่ไกลมากทางฟ้าแดงโนน ไปทางทะเล”

ดาวายบอก

“ตาเลมันเป็นอะไร ภูไม่รู้จัก” แม่เฒ่าพิมพ์พำเมื่อได้ยินทะเลเป็นตาเล

มีตสนิทมานานแล้ว กองไฟกับก้อนซีใต้สว่างไปทั้งลานกลางบ้าน แม่นายโบกมือเป็นเครื่องหมายให้สู่ขวัญคนจากเมืองแขกแปลกภาษา เมื่อจะเริ่มทำขวัญ ก็ยกมือขวาขึ้นป้องหู แสดงความอ่อนน้อมต่อปวงผีที่สิงสู่อยู่ยวนั้น แล้วขับคำทำขวัญว่า

“มาเยอ ขวัญเฮย...” ต่อด้วยคำเรียกขวัญยึดยาให้พวกแขกมาหาพาคนมาสู่ ให้อยู่ดีกินหวาน ขอให้ขวัญที่วิตกกอกใจกระเจิดกระเจิงเรียงตงหลงป่า จงกลับมาสู่ร่างสูกายของผู้ทุกคนทุกหนทุกแห่งทุกแหล่งทุกหลัก

แม่นายขับคำทำนองร้องขวัญสลับเสียงปี่น้ำเต้ากับฆ้องกลองส่งภาษาผิ้อยู่เป็นนาน แล้วหยิบฝ้ายสายขวัญขึ้นมา จะผูกข้อต่อแขนแขกโด้นที่นั่งซัดซาเรียง ๆ ล้อมอยู่ใกล้ ๆ เสียงฆ้องกระหึ่มใหญ่ตามด้วยเสียงตะโพนของดาวายกับตานาวว่า

“ปาปะ ปาปะ ปาปะ พวกแม่หญิงถอยไปห่าง ๆ”

แม่นายถือฝ้ายสายขวัญค้างอยู่เฉย ๆ อย่างนั้นเอง แล้วเบ้มอหน้าดาวายกับตานาวอย่างสงสัย

“คนนางคนหญิงถูกเนื้อต้องตัวสมณะไม่ได้ ถือเป็น
ปาปะ ปาปะ ปาปะ” ตาวายตะโกนลั่น

“ปาปะมันอะไรของมึงหรือตาวาย” แม่นายถาม

“ซู้ว ซู้วร้าย เป็นของเลขตำซ้า” ตาวายบอก “คน
หญิงถูกเนื้อต้องตัวสมณะพวกนี้ต้องเป็นปาปะ ผิดศีล”

ปาปะ เป็นคำบาสีของแขกที่ต่อไปจะเรียกอย่างพื้นเมือง
สุวรรณภูมิว่าบาป แปลว่าเลขร้าย, เป็นอกุศล, ซู้ว, เลข
ทรม

“ถูกเนื้อต้องตัวคนหญิงไม่ได้ แล้วมันเห็ดเมียมันยังง
วะ” คนบ้านพานตะโกนถาม

“สมณะไม่มีเมีย เป็นซ้อห้าม มีเมียไม่ได้ มันปาปะ”
ตานาวอบอกบ้าง

“มึงถามสมณะพวกนี้ว่าเคยเห็นกบไหม” คนบ้านพาน
เมืองแฉนบอกตานาวให้ถามแขกหัวโล้นนั้นถึงกบที่หมายถึง
อวัยวะเพศของหญิง

ตานาวก็หันไปถามสมณะอาวุโส มีคำตอบเป็นคำแขก
ว่า

“หีนะ หีนะ หีนะ”

หีนะเป็นคำบาสี แปลว่าเลข, ตำ, ซู้วร้าย เช่น หีนชาติ
แปลว่ากำเนิดอันซู้วร้ายเลขทรมตำซ้า คนทั้งปวงนั่งที่นั่น
ต่างเข้าใจว่ากบเป็นหีนะ หีนะ อย่างคำของแขกโล้นนั้น ครั้น
นานเข้าเสียงหีนะกร่อนเหลือหือเฉย ๆ

“ห่าละ” คนบ้านพานเมืองแผนทั้งผู้สาวผู้ป่าวแย่งกัน
ร้องตามแข็งแะ “แขกโด้นมีห่าใหม่ มีแล้วปาปะบาปใหม่หว่า”
ตานาหวั้นไปตามสมณะอาวุโสตามที่คนบ้านซ้องใจ ก็
มีคำตอบเป็นคำแขกว่า

“คุษะ คุษะ คุษะ”

คุษะเป็นคำบาลี แปลว่าสิ่งที่ต้องปกปิด สิ่งซ่อนเร้น
หมายถึงของลับ คนทั้งปวงนึ่งที่หอกกลางบ้านต่างเข้าใจว่า
ห่าของคุษะทั้งหลายเรียกตามคำแขกโด้นว่าคุษะ ครั้น
นานเข้า เสียงคุษะกร่อนเหลือคุษะเห่เฉย ๆ แล้วเพี้ยนเป็น
ควย ใช้เรียกของลับชาย